

Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Niende Afdeling)

21. december 2021*

»Ansvar uden for kontraktforhold – tilskudsaftaler indgået som led i forskellige EU-programmer – det støttemodtagende selskabs tilsidesættelse af kontraktvilkårene – støtteberettigede omkostninger – OLAF's undersøgelse – likvidation af selskabet – inddrivelse fra deltagerne i det pågældende selskab – tvangsfuldbyrdelse – Kommissionens repræsentanters udsagn fremsat for de nationale retsinstanser – rette sagsøgte – tilsidesættelse af formkrav – delvis afvisning – tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af en bestemmelse, som tillægger borgerne rettigheder«

I de forenede sager T-721/18 og T-81/19,

Zoï Apostolopoulou, Athen (Grækenland),

Anastasia Apostolopoulou-Chrysanthaki, Athen,

ved advokat D. Gkouskos,

sagsøgere,

mod

Europa-Kommissionen ved J. Estrada de Solà og T. Adamopoulos, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående søgsmål anlagt i henhold til artikel 268 TEUF med principal påstand om erstatning for den skade, som sagsøgerne angiveligt har lidt som følge af udsagn fremsat af Kommissionens repræsentanter i forbindelse med en indsigelsesprocedure vedrørende tvangsfuldbyrdelse af dom af 16. juli 2014, *Isotis mod Kommissionen* (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, *Isotis mod Kommissionen* (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), angående sagsøgerne for *Protodikeio Athinon* (retten i første instans i Athen, Grækenland) og for *Efeteio Athinon* (appeldomstolen i Athen, Grækenland)

har

RETTEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M.J. Costeira, og dommerne M. Kancheva (refererende dommer) og T. Perišin,

* Processprog: græsk.

justitssekretær: fuldmægtig I. Pollalis,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 20. maj 2021,

afsagt følgende

Dom

Baggrunden for tvisten

- 1 Den første sagsøger i sagerne T-721/18 og T-81/19, Zoï Apostolopoulou, er medlem af advokatsamfundet i Athen (Grækenland). Den anden sagsøger i de samme sager, Anastasia Apostolopoulou-Chrysanthaki, der i øvrigt er mor til den første sagsøger, er en tidligere, nu pensioneret, tjenestemand.

Faktiske omstændigheder forud for anlæggelse af sag T-721/18

- 2 Sagsøgerne var de eneste to selskabsdeltagere i Koinonia Tis Pliroforias Anoichti Stis Eidikes Anagkes – Isotis (herefter »Isotis«), et civilt selskab uden vinding for øje, der blev stiftet den 7. januar 2004 i henhold til artikel 741 i den græske civillovbog.
- 3 Det i den græske civillovbogs artikel 741-743 omhandlede civile selskab er hovedsageligt udformet som en form for sammenslutning af personer uden status som juridisk person. Et sådant civilt selskab kan dog opnå status som juridisk person i henhold til den græske civillovbogs artikel 784, når det udøver en økonomisk aktivitet, der kan være uden vinding for øje, og når offentliggørelseskravene for interessentskaber er opfyldt, dvs. udarbejdelse af vedtægter og offentliggørelse af disse. Selskabet har en økonomisk karakter, når realiseringen af dets mål nødvendigvis eller eventuelt medfører ansvar i kontraktforhold eller erstatningsansvar uden for kontraktforhold eller kan føre til ydelser, der i henhold til handelskik generelt er lønnede. Såfremt betingelserne i den græske civillovbogs artikel 784 ikke er opfyldt, og der dermed ikke er tale om status som juridisk person, er hver enkelt deltager i det civile selskab i henhold til den græske civillovbogs artikel 759 ansvarlig for de forpligtelser, der er opstået over for tredjeparter som følge af forvaltningen eller repræsentationen af selskabet, svarende til den pågældendes selskabsandel.
- 4 På datoen for stiftelsen af Isotis, hvor betingelserne i den græske civillovbogs artikel 784 var opfyldt, og det civile selskab dermed havde status som juridisk person, kunne selskabets kreditorer derimod først vende sig mod selskabsdeltagerne for at opnå betaling af deres fordringer efter opløsningen og likvidationen af selskabet og på betingelse af, at dets aktiver ikke var tilstrækkelige til at betale fordringerne.
- 5 Den 11. april 2012 trådte Nómoš 4072/2012 – Veltíosi epicheirimatikoú perivállontos (lov nr. 4072/2012 om forbedring af forretningsmiljøet) (FEK A' 86/11.4.2012) i kraft, hvis artikel 249, stk. 1, og artikel 270, stk. 1, stadfæster det parallelle, ubegrænsede og solidariske ansvar, som deltagerne i det civile selskab med status som juridisk person har for selskabets gæld.

- 6 I henhold til artikel 2 i Isotis' vedtægter, der blev offentliggjort i selskabsregistret ved Protodikeio Athinon (retten i første instans i Athen, Grækenland), har selskabet til formål at fremme ligebehandling og integration af personer med særlige behov i informationssamfundet via information om og udbredelse af de anerkendte og relevante internationale regler og retningslinjer vedrørende tilgængelighed samt bistand og rådgivning i forbindelse med udarbejdelse og anvendelse af den relevante lovgivning.
- 7 I henhold til artikel 5 i Isotis' vedtægter forvalter den første sagsøger alene selskabets anliggender, repræsenterer det over for alle myndigheder og forpligter selskabet med sin underskrift under selskabets navn og stempel.
- 8 I henhold til samme vedtægters artikel 8 er Isotis i sin egenskab af en juridisk person uden vinding for øje udelukkende ansvarlig for de forpligtelser, som det har indgået, og for dets gæld med et beløb svarende til dets aktiver. Deltagerne er ikke ansvarlige for selskabets gæld eller andre af selskabets forpligtelser over for tredjeparter ud over de indskud, de har foretaget, og som udgør en del af selskabets formue.
- 9 Isotis havde indgået flere kontrakter med Det Europæiske Fællesskab, repræsenteret ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, med det formål at gennemføre visse projekter. Kontrakterne blev indgået mellem på den ene side Fællesskabet, repræsenteret ved Kommissionen, og på den anden side en koordinator for og medlemmerne i et konsortium, heriblandt Isotis.
- 10 Kommissionen gennemførte mellem den 8. og den 12. februar 2010 en finansiell revision af ni af disse kontrakter. I den endelige revisionsrapport, der blev vedtaget af Kommissionen og sendt til Isotis den 22. december 2010, konstateredes følgende:
 - I flere på hinanden følgende år havde Isotis ikke foretaget en præcis bogføring af navnlig sine indtægter i sine regnskaber og arkiver, hvilket var i strid med bestemmelserne i græsk lovgivning. Det fulgte heraf, at sagsøgerens regnskaber ikke var pålidelige, og at det ikke var muligt direkte at sammenholde udgifter og indtægter vedrørende gennemførelsen af programmerne og selskabets generelle regnskabsføring.
 - En betydelig procentdel af de ansattes arbejdssedler var systematisk påført håndskrevne rettelselser, som programdirektøren havde foretaget efterfølgende uden de ansattes accept. Dette havde væsentlig indvirkning på den opgivne arbejdstid og gav anledning til tvivl med hensyn til registreringen af arbejdstimer.
 - Programdirektørens arbejdssedler var påført et uforholdsmæssigt stort antal arbejdstimer, der bl.a. omfattede arbejdstimer, som den nævnte direktør havde anvendt på andre erhvervsmæssige aktiviteter.
 - Isotis havde urigtigt erklæret, at programdirektøren ikke deltog i opfyldelsen af en anden kontrakt om finansiering, der var indgået med Kommissionen (ETSI STF 333).
 - Dokumentationen for rejseomkostninger gav ikke et pålideligt og objektivt billede af de betingelser, der var opstillet for, og de aktiviteter, der var udført i forbindelse med, de pågældende rejser, idet størstedelen af rejserne ikke var direkte forbundet med det pågældende program.

- 11 Det konkluderedes i revisionsberetningen, at det måtte fastslås, at samtlige de udgifter, som Isotis havde afholdt i forbindelse med opfyldelsen af de af revisionen i februar 2010 omfattede kontrakter, ikke var støtteberettigede, og at samtlige de relevante beløb, der var udbetalt til Isotis, skulle tilbagesøges.
- 12 Det anbefaledes ligeledes i revisionsberetningen, at alle de igangværende kontrakter, der var indgået mellem Isotis og Kommissionen, blev opsagt, henset til alvoren af de konstaterede overtrædelser.
- 13 I sit brev af 22. december 2010 anførte Kommissionen det beløb, der skulle tilbagebetales for hver af de kontrakter, der var omfattet af revisionen i februar 2010, og præciserede, at de justeringer, der var blevet nødvendiggjort af udbetalingen af ikke-støtteberettigede beløb til Isotis, ville kunne berøre de fremtidige udbetalinger under disse kontrakter eller tage form af en indtægtsordre. Kommissionen oplyste endvidere i samme skrivelse Isotis om, at Kommissionens tjenestegrene ud over de nævnte tilpasninger havde mulighed for at kræve en fast godtgørelse til Den Europæiske Union i henhold til artikel II.30 i de almindelige betingelser i de kontrakter, der var omfattet af revisionen i februar 2010, og i givet fald udstede en indtægtsordre vedrørende den nævnte godtgørelse.
- 14 Ved aftale indgået den 28. december 2010 og offentliggjort i Protodikeio Athinons (retten i første instans i Athen) selskabstidende den 17. januar 2011 blev Isotis taget under likvidationsbehandling. A, som i øvrigt er den første sagsøgers ægtefælle, og som indtil denne dato var ansvarlig for de europæiske programmer i Isotis, blev ved denne lejlighed udpeget som kurator i forbindelse med likvidationen af Isotis.
- 15 Den 31. januar 2011 anlagde Isotis sag på grundlag af artikel 272 TEUF, der i Rettens Justitskontor blev registreret under sagsnr. T-59/11, med påstand om, at Retten fastslog, at selskabet ikke var forpligtet til at tilbagebetale udgifter, der var afholdt i forbindelse med de kontrakter, der var omfattet af revisionen i februar 2010, fordi disse svarede til støtteberettigede omkostninger, og at Kommissionen var forpligtet til at udbetale den sidste del af den støtte, der var fastsat i nogle af disse kontrakter, forhøjet med morarenter.
- 16 Den 29. april 2011 udstedte Kommissionen ni debetnotaer, der angav det beløb, der skulle tilbagebetales for hver enkelt af de kontrakter, der var omfattet af revisionen i februar 2010, idet Isotis fik en frist på 45 dage til at tilbagebetale de skyldige beløb, der udløb den 14. juni 2011, hvorefter de nævnte beløb ville blive pålagt morarenter i henhold til de nævnte kontrakter med 3,5 procentpoint over Den Europæiske Centralbanks (ECB) rentesats.
- 17 Den 20. juni 2011 udstedte Kommissionen seks debetnotaer i tilknytning til de kontrakter, der var omfattet af revisionen i februar 2010, idet de beløb, som Isotis skulle betale i form af en fast godtgørelse i henhold til artikel II.30 i de almindelige betingelser i nævnte kontrakter, blev fastsat til et samlet beløb på 70 471,47 EUR.
- 18 På Kommissionens foranledning har Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig (OLAF) desuden foretaget en undersøgelse af potentielt svig til skade for Unionens finansielle interesser begået af Isotis, den første sagsøger og A. Denne undersøgelse resulterede i, at OLAF i en rapport af 15. november 2011 fremsatte henstillinger om vedtagelse af passende foranstaltninger og orientering af de græske retlige myndigheder på grund af mistanke om, at der forelå svig til skade

for Unionens finansielle interesser. Kommissionen sendte OLAF's endelige undersøgelsesrapport til Eisangelia Plimmeleiodikon Athinon (anklagemyndigheden ved domstolen i straffesager i Athen).

- 19 Ved dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), frifandt Retten Kommissionen og tog dens modkrav til følge, idet den dømte Isotis til at betale Kommissionen et beløb på 999 213,45 EUR forhøjet med renter fra den 15. juni 2011 til ECB's rentesats forhøjet med 3,5 procentpoint, der svarer til tilbagebetaling af de finansielle tilskud, som selskabet modtog i henhold til de kontrakter, der var omfattet af revisionen i februar 2010, og et beløb på 70 471,47 EUR forhøjet med renter fra den 5. august 2011 til ECB's rentesats forhøjet med 3,5 procentpoint svarende til den faste godtgørelse i medfør af seks af disse kontrakter.
- 20 Den 25. september 2014 iværksatte Isotis appel af dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), der blev registreret i Domstolens Justitskontor under sagsnr. C-450/14 P. Domstolen forkastede denne appel ved kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477).
- 21 Sideløbende med de kontrakter, der var omfattet af revisionen af februar 2010, havde [Fællesskabet] med Intelligence for Environment and Security – IES Solutions Srl og 21 medkontrahtenter med hjemsted i forskellige EU-medlemsstater, herunder Isotis, indgået kontrakt nr. 238940, »REsponding to All Citizens needing Help (REACH112)«. Nævnte kontrakt vedrørte gennemførelsen af REACH112-projektet, der indgik i gennemførelsen af støtteprogrammet for IKT under rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation. Formålet med dette projekt var at foreslå alternative anvendelser til traditionel taletelefoni, der er tilgængelige for alle.
- 22 Den 13. september 2013 udstedte Kommissionen debetnota nr. 3241310346 om inddrivelse af et beløb på 47 197,93 EUR som følge af, at Isotis var ophørt med at deltage i REACH112-projektet fra den 1. juli 2010. Det påpegedes i debetnotaen, at dette beløb svarede til den forfinansiering, som Isotis havde modtaget fra koordinatoren af nævnte projekt, og at Kommissionen som følge af revisionen i februar 2010 havde accepteret omkostninger, der beløb sig til 0 EUR.
- 23 Den 24. oktober 2013 anlagde Isotis et nyt søgsmål ved Retten på grundlag af artikel 272 TEUF, hvormed selskabet nedlagde påstand om, at det blev fastslået, at det ikke var forpligtet til at refundere Kommissionen ovennævnte beløb på 47 197,93 EUR, og at Kommissionens krav om tilbagebetaling under alle omstændigheder var ugrundet, for så vidt angår de udgifter, der er opgivet for den første referenceperiode for REACH112-projektet svarende til et beløb på 13 821,12 EUR. I sit svarskrift fremsatte Kommissionen et modkrav om, at sagsøgeren blev pålagt at betale beløbet på 47 197,93 EUR forhøjet med morarenter.
- 24 Ved dom af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), gav Retten Isotis medhold for så vidt angik de omkostninger, som selskabet havde opgivet for den første referenceperiode vedrørende REACH112-projektet, og frifandt i øvrigt Kommissionen. Følgelig forkastede Retten Kommissionens modkrav for så vidt angik de omkostninger, som Isotis havde opgivet for den første referenceperiode af REACH112-projektet, og pålagde Isotis at betale Kommissionen et beløb på 33 376,81 EUR forhøjet med morarenter med en årlig sats på 4% fra den 29. oktober 2013 og indtil fuld betaling af dette beløb.
- 25 Den 23. maj 2016 henlagde Eisangelia Plimmeleiodikon Athinon (anklagemyndigheden ved domstolen i straffesager i Athen) den efterforskning, der var indledt vedrørende den første sagsøger og A, idet den skønnede, at der ikke fandtes indicier for, at de havde gjort sig skyldige i

svig til skade for Unionens finansielle interesser. Det blev i denne rapport præciseret, at det ikke på grundlag af sagsakterne kunne konkluderes, at den første sagsøger havde været involveret i væsentlig grad i en aktivitet, som dennes ægtefælle havde udført i tilknytning til finansieringen af de pågældende kontrakter, hvilket rapporten fra OLAF udtrykkeligt bekræftede.

- 26 Den 7. september 2017 fremsendte Kommissionen til sagsøgerne tvangsfuldbyrdesdokument nr. 692/2016 og nr. 693/2016 udfærdiget af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen, Grækenland) på grundlag af henholdsvis kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), og dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), samt et påkrav af 20. juli 2017 om betaling af et samlet beløb på 1 090 055,42 EUR inden den 22. februar 2017 forhøjet med morarenter for hver dags forsinkelse, indtil nævnte beløb var fuldstændigt tilbagebetalt.
- 27 Samme dato fremsendte Kommissionen ligeledes til sagsøgerne tvangsfuldbyrdesdokument nr. 553/2016 udfærdiget af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen, Grækenland) på grundlag af dom af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), samt påkrav af 20. juli 2017 om betaling af beløbet på 33 376,81 EUR forhøjet med årlige morarenter på 4% fra den 29. oktober 2013, og indtil beløbet var fuldstændigt tilbagebetalt.
- 28 Den 11. september 2017 rejste sagsøgerne indsigelse vedrørende tvangsfuldbyrdelsen og anmodede om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen).
- 29 Den 1. november 2017 indgav sagsøgerne igen en anmodning om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen og om beskyttelse af deres agtelse, indtil der var truffet endelig afgørelse om indsigelsen, til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen).
- 30 Den 12. december 2017 hørte Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) i et offentligt retsmøde Kommissionens repræsentanter og sagsøgerne om de anmodninger om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen og beskyttelse af sagsøgernes agtelse, som sidstnævnte havde indgivet. I dette retsmøde vidnede en ansat ved OLAF til støtte for Kommissionen.
- 31 Den 14. december 2017 indgav Kommissionen to »notater med henblik på rådslagning« vedrørende henholdsvis anmodningen om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen og anmodningen om foreløbige forholdsregler til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen).
- 32 Anmodningerne om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen samt beskyttelse af sagsøgernes agtelse blev forkastet ved afgørelser truffet af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) henholdsvis den 11. januar 2018 og den 18. januar 2018.
- 33 Den 17. april 2018 indgav Kommissionens repræsentanter deres skriftlige påstande vedrørende den indsigelse vedrørende tvangsfuldbyrdelse, som sagsøgerne den 11. september 2017 rejste ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen).
- 34 Den 20. april 2018 indgav Kommissionens repræsentanter et yderligere skriftligt indlæg til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen).

- 35 Den 4. juli 2018 tog Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) sagsøgernes indsigelse mod Kommissionens anmodning om tvangsfuldbyrdelse delvist til følge og annullerede påkravet af 20. juli 2017, der optræder nederst på kopierne af henholdsvis tvangsfuldbyrdsdokument nr. 692/2016 og tvangsfuldbyrdsdokument nr. 693/2016, der er udfærdiget i forlængelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), og dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679). Indsigelsen forkastedes i øvrigt.
- 36 Den 12. september 2018 iværksatte sagsøgerne appel af afgørelsen fra Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen).
- 37 Den 20. september 2018 krævede Kommissionen i overensstemmelse med bestemmelserne i den gældende græske civile retsplejelov, at der blev foretaget to udlæg i fremtidig indkomst i indeståender, som sagsøgerne havde i fem græske banker, svarende til henholdsvis 1 222 233,91 EUR og 217 407,61 EUR. De kontaktede banker oplyste, at sagsøgerne ikke havde nogen konto, eller at der ikke var nogen indeståender på de eksisterende konti, eller, blot for en af disse kontis vedkommende, at det var usandsynligt, at der kunne gøres udlæg i indestændet. Efter en undersøgelse konstaterede Kommissionen endvidere, at sagsøgerne ikke ejede den faste ejendom, der stod i deres navn.

Faktiske omstændigheder efter anlæggelse af sag T-721/18

- 38 Den 12. december 2018 indgav Kommissionens repræsentanter til Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) deres skriftlige påstande vedrørende den af sagsøgerne iværksatte appel af dommen afsagt af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) af 4. juli 2018.
- 39 Den 18. december 2018 indgav Kommissionens repræsentanter et yderligere skriftligt indlæg til Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen).
- 40 Ved dom af 31. juli 2019 omstødte Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) dom afsagt af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) af 4. juli 2018 og tog sagsøgernes indsigelse mod Kommissionens anmodning om tvangsfuldbyrdelse til følge. Afgørelsen fra Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) var i det væsentlige begrundet i den omstændighed, at gældende græsk ret ikke tillader tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), idet en sådan fuldbyrdelse kun kan søges mod den juridiske person Isotis, selv om sagsøgerne er de to eneste deltagere i Isotis, og dette selskab på tidspunktet for indgivelse af anmodningen om tvangsfuldbyrdelse var under likvidation. Ved samme dom annullerede Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) påkravet af 20. juli 2017, der optræder i det tvangsfuldbyrdsdokument, der blev udarbejdet i forlængelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), og dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), samt påkravet af samme dato, der optræder i det tvangsfuldbyrdsdokument, der blev udfærdiget i forlængelse af dom af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63).
- 41 Den 6. august 2019 meddelte Kommissionen de berørte banker, at udlæggene i fremtidig indkomst af 20. september 2018 var blevet ophævet.

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 42 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 7. december 2018 har sagsøgerne anlagt et søgsmål, bl.a. med påstand om erstatning for det tab, som de angiveligt har lidt som følge af krænkelsen af deres omdømme og værdighed foretaget af Kommissionens repræsentanter og en ansat ved OLAF i forbindelse med indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen). Dette søgsmål blev registreret under sagsnr. T-721/18.
- 43 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 12. februar 2019 har sagsøgerne anlagt et søgsmål, bl.a. med påstand om erstatning for det tab, som de angiveligt har lidt som følge af krænkelsen af deres omdømme og værdighed foretaget af Kommissionens repræsentanter i forbindelse med appelsagen ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) iværksat til prøvelse af dom afsagt af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) af 4. juli 2018, der tog deres indsigelse vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), delvist til følge. Dette søgsmål blev registreret under sagsnr. T-81/19. I deres stævning anmodede sagsøgerne om, at denne sag blev forenet med sag T-721/18 i medfør af artikel 68 i Rettens procesreglement.
- 44 Den 1. august 2019 har Retten ved en foranstaltning med henblik på sagens tilrettelæggelse på grundlag af procesreglementets artikel 89, stk. 3, litra b), opfordret parterne til at fremsætte deres bemærkninger til den litispændingssituation, der vil kunne følge af anlæggelsen af et søgsmål i sag T-81/19, i lyset af det søgsmål, der allerede er anlagt i sag T-721/18. Kommissionen og sagsøgerne har efterkommet foranstaltningen med henblik på sagens tilrettelæggelse henholdsvis den 30. august 2019 og den 3. september 2019.
- 45 Da sammensætningen af Rettens afdelinger er blevet ændret i medfør af procesreglementets artikel 27, stk. 5, er den refererende dommer blevet tilknyttet Niende Afdeling, hvortil disse sager følgelig er blevet henvist.
- 46 I sag T-721/18 har ingen af parterne indgivet en anmodning om et retsmøde inden for fristen på tre uger fra forkyndelsen af afslutningen af den skriftlige forhandling. I sag T-81/19 har sagsøgerne den 20. februar 2020 anmodet om, at der afholdes et retsmøde i overensstemmelse med procesreglementets artikel 106.
- 47 Den 11. maj 2020 forelagde Retten ved en foranstaltning med henblik på sagens tilrettelæggelse sagsøgerne i sag T-721/18 og sag T-81/19 og Kommissionen i sag T-81/19 en række spørgsmål. Kommissionen og sagsøgerne har besvaret spørgsmålene henholdsvis den 8. juni 2020 og den 15. juni 2020.
- 48 Ved afgørelse af 26. juni 2020 truffet af formanden for Rettens Niende Afdeling er sag T-721/18 og sag T-81/19 blevet forenet med henblik på retsforhandlingernes skriftlige og mundtlige del og den afgørelse, hvorved sagens behandling afsluttes, i overensstemmelse med procesreglementets artikel 68.

- 49 På forslag fra den refererende dommer har Retten (Niende Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling i de forenede sager T-721/18 og T-81/19. Den 28. september 2020 har sagsøgerne på grundlag af procesreglementets artikel 107, stk. 2, som følge af sundhedssituationen i tilknytning til covid-19-krisen anmodet om en udsættelse af retsmødet, der oprindeligt var berammet til den 9. oktober 2020, og som de var blevet behørigt indkaldt til. Den 18. november 2020 har sagsøgerne af samme årsager anmodet om en udsættelse af retsmødet, der var berammet til den 4. december 2020. Stadig af de samme årsager anmodede sagsøgerne igen den 28. januar 2021 om en udsættelse af retsmødet, der var berammet til den 4. februar 2021. Sagsøgerne har desuden præciseret, at de ikke ønskede at benytte sig af muligheden for at deltage i retsmødet via en videoforbindelse. Den 4. februar 2021 meddelte Rettens Justitskontor, at retsmødet ville finde sted den 20. maj 2021.
- 50 I breve af 29. april 2021 har sagsøgerne anmodet dels om, at den refererende dommer ikke deltager i afgørelsen af de foreliggende sager på grundlag af artikel 18 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og procesreglementets artikel 16, dels om en ny udsættelse af retsmødet, indtil der er udpeget en ny refererende dommer.
- 51 Ved afgørelse af 12. maj 2021 har Rettens præsident efter at have hørt den refererende dommer besluttet at forkaste sagsøgernes anmodning om, at den refererende dommer ikke deltager i afgørelsen af de foreliggende sager.
- 52 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten i retsmødet den 20. maj 2021.
- 53 I sag T-721/18 har sagsøgerne nedlagt følgende påstande:
- Kommissionen og Unionen dømmes til in solidum at betale hver af sagsøgerne et beløb på 500 000 EUR, dvs. for hver af følgende skader:
 - 100 000 EUR som følge af krænkelsen af hver af sagsøgernes person foretaget i Kommissionens »notat« indgivet den 14. december 2017 til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) efter gennemførelsen af de mundtlige forhandlinger den 12. december 2017 vedrørende sagsøgernes stævning af 11. september 2017 med påstand om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen i forhold til dem
 - 100 000 EUR som følge af krænkelsen af hver af sagsøgernes person foretaget i Kommissionens »notat« indgivet den 14. december 2017 til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) efter gennemførelsen af de mundtlige forhandlinger den 12. december 2017 vedrørende sagsøgernes stævning af 1. november 2017 om en anmodning om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen og beskyttelse af deres agtelse
 - 100 000 EUR som følge af krænkelsen af hver af sagsøgernes person foretaget i retsmødet den 12. december 2017 med det vidneudsagn, der blev fremsat og behandlet under forhandlingerne ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler vedrørende sagsøgernes stævning af 11. september 2017 med påstand om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen i forhold til dem og vedrørende stævningen af 1. november 2017 med påstand om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen og beskyttelse af deres agtelse

- 100 000 EUR som følge af krænkelsen af hver af sagsøgernes person foretaget i Kommissionens påstande af 17. april 2018 indgivet til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) under forhandlingerne om sagsøgernes indsigelse af 11. september 2017 indgivet til nævnte ret
- 100 000 EUR som følge af krænkelsen af hver af sagsøgernes person foretaget i Kommissionens supplerende udtalelse af 20. april 2018 til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) efter gennemførelsen af de mundtlige forhandlinger vedrørende sagsøgernes indsigelse af 11. september 2017 indgivet til samme ret.
- Kommissionen og Unionen pålægges at afholde sig fra på nogen måde at skade sagsøgerne i fremtiden.
- Kommissionen pålægges at genoprette deres omdømme og ære ved en erklæring, der afgives for Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), for hvilken indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse verserer.
- Kommissionen og Unionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

54 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

- Sagen afvises.
- Subsidiært frifindes Kommissionen.
- Sagsøgerne tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

55 I sag T-81/19 har sagsøgerne nedlagt følgende påstande:

- Kommissionen og Unionen dømmes til in solidum at betale hver af sagsøgerne et beløb på 1 100 000 EUR som erstatning for det ikke-økonomiske tab, som de har lidt som følge af angreb mod deres agtelse i form af de falske beskyldninger, som Kommissionen har fremsat i sine påstande og i det supplerende indlæg – svarskrift, som den har indgivet til Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), det vil nærmere bestemt sige:
 - 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »den eneste måde, hvorpå de europæiske midler kan inddrives, er via en tvangsfuldbyrdelse mod sagsøgernes (som også var de fysiske personer bag [Isotis] – selskabsdeltagerne) aktiver«, for så vidt som det klart og direkte fremgår af denne angivelse, at sagsøgerne alene forvaltede de europæiske programmer, at de handlede på en uigennemsigtig måde, at de tilegnede sig de europæiske midler, og at Isotis, ifølge disse beskyldninger, er en fiktiv juridisk person
 - 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »sagsøgerne søger på fuldstændig ulovlig vis og via misbrug at unddrage sig ethvert ansvar og tage afstand fra en sag, som de selv direkte og via en person i deres nærmeste familie har fulgt og forvaltet i ti år«

- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »det er ligeledes retsligt godtgjort, at sidstnævnte angiveligt havde lidt et væsentligt tab som en direkte konsekvens af de handlinger og udeladelser, som lederne af det civile selskab havde begået i en årrække«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at der er tale om en gæld, »der ikke er stiftet af en juridisk enhed, som de ikke er bekendt med, men af deres civile selskab uden vinding for øje, som sagsøgerne og en person i deres nærmeste familie helt fra starten stod bag«, for så vidt som det klart og direkte fremgår af denne angivelse, at sagsøgerne alene forvaltede de europæiske programmer, at de handlede på en uigennemsigtig måde, at de tilegnede sig de europæiske midler, og at Isotis, ifølge disse beskyldninger, er en fiktiv juridisk person
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »sagsøgerne har hele tiden været de eneste deltagere i det civile selskab, og de har fra start til slut været bekendt med forvaltningen af de europæiske midler, som deres selskab modtog, idet de selv kontrollerede det«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »[de] i givet fald nu er blevet klar over, at de ikke længere kan unddrage sig deres ansvar i en uendelighed og skjule sig bag den ifølge dem »uafhængige« karakter af deres civile selskabs juridiske person«, for så vidt som det klart og direkte fremgår af denne angivelse, at sagsøgerne alene forvaltede de europæiske programmer, at de handlede på en uigennemsigtig måde, at de tilegnede sig de europæiske midler, og at Isotis, ifølge disse beskyldninger, er en fiktiv juridisk person
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »sagsøgerne forsøger med denne beskyldning endnu en gang at unddrage sig deres ansvar ved at gemme sig bag deres civile selskabs angivelige status som en »juridisk person« uden vinding for øje«, for så vidt som det klart og direkte fremgår af denne angivelse, at sagsøgerne alene forvaltede de europæiske programmer, at de handlede på en uigennemsigtig måde, at de tilegnede sig de europæiske midler, og at Isotis, ifølge disse beskyldninger, er en fiktiv juridisk person
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »vi afviser kategorisk modparternes argument og understreger, at Kommissionen aldrig har anerkendt »Koinonia Tis Pliroforias Anoichti Stis Eidikes Anagkes – Isotis« som en uafhængig juridisk person«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »der var med andre ord tale om et civilt selskab med et velgørende formål om social og humanitær solidaritet med personer med særlige behov, der har forpligtet sig til at fremme ligebehandling af disse personer i informationssamfundet[,] idet dets formål ikke var økonomisk vinding[,] og det udtrykkeligt fremgår af selskabets egne vedtægter, at »selskabet [u]nder alle omstændigheder handler som en juridisk person uden vinding for øje« (artikel 2, sidste afsnit)«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »et selskab med et sådant vedtægtsmæssigt formål er ikke en juridisk person, eftersom tjenesteydelser, der leveres af et civilt selskab uden vinding for øje med en »ideologisk« og »moralsk« karakter [...], ikke kan anses for at have en økonomisk karakter[;] desuden er det på grund af dette formål, at det har modtaget støtte fra Kommissionen[;] som følge heraf påhviler det civile selskabs forpligtelser over for Kommissionen i henhold til den græske civile lovbogs artikel 759 de to sagsøgere, der er deltagere i selskabet«

- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »[den første sagsøger] var netop en af de to deltagere i det civile selskab Isotis, eneadministratør, tegningsberettiget og kasserer, mens [den anden sagsøger] var den anden af de to deltagere i det civile selskab«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »[d]er var tale om et civilt personligt ejet selskab med vedtægtsmæssigt hjemsted på sagsøgernes bopæl«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »sagsøgerne (selv med hjælp fra andre personer som f.eks. den første [sagsøgers] ægtefælle, [A]) pr. definition var de eneste personer, der havde kompetence til at træffe alle afgørelser for selskabet, forvalte alle selskabets forretninger, forhandle og indgå aftaler med tredjeparter[;] [k]un disse to deltagere [...] kunne træffe afgørelse suverænt[; e]ksistensen af deres selskab var rent formel«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »[a]lt det ovenstående fører med rimelighed til den konklusion, at der, eftersom likvidationen af det civile selskab uden vinding for øje [(Isotis)] fandt sted over en lang periode, var tale om misbrug med det klare formål at unddrage sig konsekvenserne af loven om selskabets og dets deltageres ansvar over for selskabets kreditorer«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »[Isotis] er et lille civilt selskab uden vinding for øje og uden et økonomisk formål og uden ansatte«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at Isotis er et selskab, »der ikke har foretaget transaktioner med mange tredjeparter«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at Isotis er et selskab, »der ikke var forpligtet til at overholde regnskabsstandarderne og til at føre komplekse regnskaber«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »det pågældende civile selskabs funktion og organisation var ikke så kompleks, at det i givet fald skulle føre til forsinkelser med likvidationen, som man normalt støder på i store handelsselskaber med en daglig og meget varieret aktivitet[; d]et er kun i dette tilfælde, at en langvarig likvidation efter opløsningen af det berørte selskab er berettiget«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »[i] øvrigt havde [Isotis] et specifikt velgørende socialt formål«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »dets arbejde var fuldt ud afsluttet, da det blev opløst«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at sagsøgerne »naturligvis er ansvarlige som eneste deltagere i det civile selskab uden vinding for øje og uden status som juridisk person, og de deltager ex lege i væsentligt omfang i forvaltningen og driften af deres civile selskab«, og de »er naturligvis ansvarlige, eftersom de som eneste deltagere i et civilt selskab uden vinding for øje og uden status som juridisk person ifølge loven i væsentligt omfang deltager i forvaltningen og driften af deres civile selskab«
- 50 000 EUR som følge af udtalelsen om, at »eftersom sagsøgerne er deltagere i det civile selskab uden vinding for øje [(Isotis)], må det formodes, at de og ikke en eller anden tredjepart også varetager forvaltningen af selskabet«.

- Kommissionen og Unionen tilpligtes at afholde sig fra på nogen måde at skade sagsøgerne i fremtiden.
 - Kommissionen tilpligtes at genoprette deres ære og omdømme via en erklæring.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne.
- 56 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Afvisning eller under alle omstændigheder frifindelse.
 - Sagsøgerne tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

Retlige bemærkninger

Formaliteten

- 57 Kommissionen har gjort flere formalitetsindsigelser gældende i forbindelse med søgsmålene i de foreliggende sager. Kommissionen har fremsat en formalitetsindsigelse mod søgsmålene i sagerne T-721/18 og T-81/19 på grund af upræcise stævninger både hvad angår søgsmålenes genstand og sagsøgernes argumenter og hvad angår de sagsøgte's identitet og rækkevidden af den anden og den tredje påstand. Kommissionen har desuden gjort gældende, at søgsmålet i sag T-81/19 bør afvises på grund af den litispændingssituation, der følger af de samme sagsøgeres anlæggelse af søgsmålet i sag T-721/18.

Upræcise stævninger

- 58 Uden rent formelt at fremsætte en formalitetsindsigelse som anført i procesreglementets artikel 130, stk. 1, har Kommissionen gjort gældende, at stævningerne i sagerne T-721/18 og T-81/19 ikke lever op til kravene om tydelighed og præcision i procesreglementets artikel 76 for så vidt angår søgsmålets genstand, de fremførte argumenter samt den anden og den tredje påstand og de sagsøgte's identitet.

– *Overholdelse af kravene om, at tvistens genstand og de af sagsøgerne fremførte argumenter skal være tydelige og præcise*

- 59 Kommissionen har hævdet, at det er umuligt at fastlægge tvistens genstand, når alle de anbringender og argumenter, som sagsøgerne har fremført, hænger sammen med genstanden i tvister, som Unionens retsinstanser har truffet endelig afgørelse om, eller genstanden i tvister, som kun de græske retsinstanser har kompetence til at træffe afgørelse om i henhold til artikel 299 TEUF. Kommissionen har også hævdet, at den ikke ud af stævningerne kunne udlede, hvilken angivelig ulovlig adfærd den kritiseres for i de to sager, og den kunne dermed ikke se, om og i hvilket omfang der findes en årsagssammenhæng mellem dens handlinger og den skade, som sagsøgerne angiveligt har lidt. Ifølge Kommissionen er stævningerne også upræcise, fordi de ikke indeholder nogen angivelse af de nærmere bestemmelser eller parametre, der ligger til grund for sagsøgernes vurdering af deres tab og fastsættelse af erstatningen. Kommissionen har også gjort gældende, at det er umuligt at afgøre, hvilken EU-institution visse argumenter angående Den Europæiske Unions Ret eller Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i

Athen) er rettet imod. Stævningerne er ligeledes uklare, eftersom de ikke præciserer forholdet mellem de retlige bestemmelser og principper, som sagsøgerne har gjort gældende, og de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for søgsmålet. Alle disse unøjagtigheder forhindrer Kommissionen i at varetage sit forsvar effektivt i de foreliggende sager.

- 60 Desuden har Kommissionen i sag T-721/18 hævdet, at sagsøgerne med deres søgsmål forsøger dels at genåbne drøftelserne om gælden, hvis størrelse er blevet fastsat endeligt, og som den lovligt har forsøgt at inddrive, dels at kompensere deres gæld med erstatningen for den ikke-økonomiske skade, som de i den anden påstand hævder at have lidt. Ifølge Kommissionen tilsidesætter sagsøgernes søgsmål princippet om retskraft.
- 61 Sagsøgerne har bestridt Kommissionens argumenter.
- 62 Det bemærkes i denne henseende, at en stævning ifølge artikel 21, stk. 1, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, der i medfør af samme statuts artikel 53, stk. 1, og procesreglementets artikel 76, litra d), finder anvendelse på sager for Retten, skal angive søgsmålets genstand og indeholde de fremsatte anbringender og argumenter samt en kort fremstilling af de nævnte anbringender. Ifølge fast retspraksis skal denne angivelse være tilstrækkeligt klar og præcis til, at sagsøgte kan forberede sit forsvar, og at Retten kan træffe afgørelse i sagen, i givet fald uden andre oplysninger. Af retssikkerheds- og retsplejehensyn er det en forudsætning for, at en sag kan antages til realitetsbehandling, at de væsentlige faktiske og retlige omstændigheder, som søgsmålet støttes på, eventuelt kortfattet, men dog på en sammenhængende og forståelig måde, fremgår af selve stævningen (jf. dom af 12.12.2019, Tàpias mod Rådet, T-527/16, EU:T:2019:856, præmis 64 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 For det første skal det i den foreliggende sag vedrørende sag T-721/18 anføres, at stævningens punkt 1-9 indeholder en kritisk vurdering af Kommissionens holdning i forbindelse med tvisterne mellem den og Isotis, som gav anledning til kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63). Det skal også anføres, at stævningen indeholder talrige henvisninger til afviklingen af den indsigelsesprocedure, som sagsøgerne havde indledt mod den tvangsfuldbyrdelse af ovennævnte afgørelser, som Kommissionen havde iværksat ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen). I modsætning til hvad Kommissionen har hævdet, fremgår det imidlertid klart af stævningen, at dette søgsmål ikke har til formål at rejse tvivl om retskraften af Domstolens afgørelse i kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), eller af Rettens afgørelse i dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), eller at bestride de afgørelser, som Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) har truffet inden for rammerne af tvangsfuldbyrdesproceduren vedrørende disse afgørelser. Det fremgår således af stævningen, at der med søgsmålet nedlægges påstand om erstatning for den ikke-økonomiske skade, som hver af sagsøgerne angiveligt har lidt som følge af handlinger foretaget af advokater, der repræsenterer Kommissionen, og en ansat ved OLAF i forbindelse med indsigelsesproceduren vedrørende den pågældende tvangsfuldbyrdelse.
- 64 Hvad angår de faktiske omstændigheder, som Kommissionen kritiseres for i forbindelse med indsigelsesproceduren vedrørende den pågældende tvangsfuldbyrdelse, skal det anføres, at de er beskrevet tilstrækkeligt præcist i stævningens punkt 15-30, hvori sagsøgerne kritiserer Kommissionens advokater og en ansat ved OLAF, der blev afhørt som vidner, for bevidst

fejlagtigt i deres skrivelser til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) og i retsmødet den 12. december 2017, at have bekræftet dels, at sagsøgerne selv deltog i forvaltningen af de europæiske programmer, der modtog samfinansiering, og som Isotis deltog i, og i tvisten vedrørende disse programmer, dels at sagsøgerne havde påført EU stor skade.

- 65 Sagsøgerne har ligeledes i stævningens punkt 41-84 tilstrækkeligt præcist redegjort for grundene til, at de er af den opfattelse, at de faktiske omstændigheder, som Kommissionen kritiseres for, udgør en ulovlig adfærd. Det fremgår således af stævningen, at sagsøgerne er af den opfattelse, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for, er ulovlig, eftersom den navnlig har skadet deres ret til værdighed som omhandlet i artikel 1 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), Menneskerettighedsdomstolens retspraksis, artikel 2 TEU og præamblen til verdenserklæringen om menneskerettighederne, der blev vedtaget på FN's generalforsamling den 10. december 1948, princippet om god forvaltningsskik, legalitetsprincippet, princippet om god tro og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning samt deres adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol, og eftersom den under alle omstændigheder har udgjort retsmisbrug.
- 66 Kommissionens argument om stævningens angivelige uklarhed vedrørende den måde, hvorpå sagsøgerne har beregnet erstatningen for den ikke-økonomiske skade, som de kræver erstatning for, bør ligeledes forkastes. Uafhængigt af spørgsmålet om det velbegrundede i sagsøgernes erstatningskrav og Rettens vurdering ex æquo et bono heraf, må det således konstateres, at det tilstrækkeligt præcist fremgår af den første påstand i stævningen, hvordan sagsøgerne har beregnet beløbet på 500 000 EUR i erstatning til hver af dem. Det er således anført, at det pågældende beløb repræsenterer summen af den skade, som fem beskyldninger fremsat af Kommissionens repræsentanter i de skrivelser, de har indgivet til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) i forbindelse med indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse og i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler ved den samme ret, idet sagsøgerne hver især kræver en erstatning på 100 000 EUR.
- 67 For det andet hvad angår sag T-81/19 skal det anføres, at stævningens punkt 1-9, ligesom i sag T-721/18, indeholder en kritisk vurdering af Kommissionens holdning i forbindelse med tvisterne mellem den og Isotis, som gav anledning til kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63). Det skal også anføres, at stævningen indeholder talrige henvisninger til afviklingen af ovennævnte indsigelsesprocedure vedrørende den tvangsfuldbyrdelse, som Kommissionen havde indledt ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) og Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen). I modsætning til hvad Kommissionen har hævdet, fremgår det imidlertid klart af stævningen, at dette søgsmål ikke har til formål at rejse tvivl om retskraften af Domstolens afgørelse i kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt af Rettens afgørelse i dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), eller at bestride de afgørelser, som Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) har truffet inden for rammerne af tvangsfuldbyrdesproceduren.
- 68 Det fremgår således af stævningen, at formålet med søgsmålet er at opnå erstatning for den ikke-økonomiske skade, som hver af sagsøgerne angiveligt har lidt som følge af Kommissionens repræsentanters handlinger i forbindelse med appelsagen ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) iværksat til prøvelse af dom afsagt af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i

første instans i Athen) af 4. juli 2018, vedrørende muligheden for, at Kommissionen kunne opnå en tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63).

- 69 Hvad angår de faktiske omstændigheder, som Kommissionen kritiseres for i forbindelse med afviklingen af sagen ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), skal det anføres, at disse er tilstrækkeligt præcist angivet i stævningens punkt 34-62, hvori sagsøgerne kritiserer Kommissionens advokater for ikke blot i deres indlæg ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) at have gentaget de fejlagtige beskyldninger, som de fremsatte i deres indlæg ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen), der er genstand for søgsmålet i sag T-721/18, men også for uopfordret at have fremsat en lang række nye fejlagtige beskyldninger med henblik på at vildlede Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) vedrørende en række faktiske omstændigheder og således gøre det muligt at holde sagsøgerne personligt ansvarlige for Isotis' gæld til Kommissionen.
- 70 Sagsøgerne har ligeledes i stævningens punkt 63-92 tilstrækkeligt præcist redegjort for grundene til, at de er af den opfattelse, at de faktiske omstændigheder, som Kommissionens advokater angiveligt er ansvarlige for, udgør en ulovlig adfærd. Det fremgår således af stævningen, at sagsøgerne opfatter den adfærd, som Kommissionen kritiseres for, som ulovlig, for så vidt som den for det første udgør en tilsidesættelse af den loyalitetsforpligtelse, der påhviler parterne, tilsidesættelse af det grundlæggende princip om beskyttelse af en forsvarlig retspleje og tilsidesættelse af sagsøgernes ret til en retfærdig rettergang, for det andet tilsidesættelse af den menneskelige værdighed og princippet om god forvaltningsskik og for det tredje tilsidesættelse af legalitetsprincippet, princippet om god tro og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.
- 71 Det skal endvidere påpeges, at stævningen er tilstrækkeligt klar hvad angår den måde, hvorpå sagsøgerne har beregnet størrelsen af den ikke-økonomiske skade, som de kræver erstatning for. Uafhængigt af spørgsmålet om det velbegrundede i sagsøgernes erstatningskrav og Rettens vurdering ex æquo et bono heraf, må det således konstateres, at det tilstrækkeligt præcist fremgår af den første påstand i stævningen, hvordan sagsøgerne har beregnet beløbet på 1 100 000 EUR i erstatning til hver af dem.
- 72 Henset til de ovenstående betragtninger må indholdet af stævningerne anses for hverken at have gjort det umuligt eller meget vanskeligt for Kommissionen at udøve sin ret til forsvar, og de opfylder dermed betingelsen om klarhed i procesreglementets artikel 76, litra d), som anført i den i præmis 62 ovenfor nævnte retspraksis.
- 73 Den formalitetsindsigelse, som Kommissionen har gjort gældende, og som er støttet på stævningernes upræcise karakter med hensyn til tvistens genstand og de argumenter, som sagsøgerne har fremført i de foreliggende sager, bør derfor forkastes.

– *De sagsøgte's identitet*

- 74 Kommissionen har hævdet, at søgsmålene bør afvises, fordi det ikke fremgår klart af stævningerne, hvem sagsøgerne i de nævnte søgsmål er.

- 75 Sagsøgerne har bestridt Kommissionens argumenter. I deres svar på foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse af 11. maj 2020 har de anført, at søgsmålene i sag T-721/18 og sag T-81/19 er rettet mod Kommissionen i dens egenskab af en særskilt juridisk person og mod Kommissionen som repræsentant for Unionen. Sagsøgerne har i det samme svar præciseret, at den sætning, der anvendes i stævningerne, og i henhold til hvilken søgsmålene er rettet mod »Unionen, retligt repræsenteret«, skal forstås således, at søgsmålene er rettet ikke blot mod Kommissionen som institution, men også mod Unionen retligt repræsenteret ved Kommissionen.
- 76 Det skal fremhæves, at stævningen i henhold til procesreglementets artikel 76, litra c), skal indeholde en angivelse af sagsøgte.
- 77 I den foreliggende sag fremgår det af stævningerne i sag T-721/18 og sag T-81/19 samt af sagsøgernes svar på foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse af 11. maj 2020, at de foreliggende sager begge er baseret på artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF og er rettet dels mod Unionen, »retligt repræsenteret« ved Kommissionen, dels mod Kommissionen »i dens egenskab af en særskilt juridisk person«.
- 78 Som det blev konstateret i præmis 63 og 68 ovenfor, fremgår det ligeledes af stævningerne i de foreliggende sager, at sagsøgerne med deres søgsmål ønsker at opnå erstatning for den skade, som de angiveligt har lidt som følge af den adfærd, som Kommissionens retlige repræsentanter og en ansat ved OLAF har udvist.
- 79 I denne henseende skal det fremhæves, at det fremgår af artikel 340, stk. 2, TEUF, at »[f]or så vidt angår ansvar uden for kontraktforhold, skal Unionen i overensstemmelse med de almindelige retsgrundsætninger, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer, erstatte skader forvoldt af dets institutioner eller af dets ansatte under udøvelsen af deres hverv«.
- 80 Det skal ligeledes påpeges, at Unionen og ikke Kommissionen i henhold til artikel 47 TEU har status som juridisk person.
- 81 I henhold til Domstolens og Rettens praksis kan en sagsøger i et erstatningssøgsmål baseret på artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF rette sit søgsmål mod Unionen, der har status som juridisk person (jf. kendelse af 2.2.2015, Gascogne Sack Deutschland og Gascogne mod Den Europæiske Union, T-577/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:80, præmis 16 og den deri nævnte retspraksis).
- 82 Det fremgår imidlertid også af både Domstolens og Rettens faste retspraksis, at når Unionen ifalder ansvar for en af dens institutioners handlinger, repræsenteres den ved Retten af den eller de institutioner, der kritiseres for det ansvarspådragende forhold (jf. kendelse af 2.2.2015, Gascogne Sack Deutschland og Gascogne mod Den Europæiske Union, T-577/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:80, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).
- 83 Det følger heraf, at de foreliggende søgsmål skal afvises, for så vidt som de er rettet mod Kommissionen »i dens egenskab af en særskilt juridisk person«.

– *Rækkevidden af den anden og den tredje påstand*

- 84 Kommissionen har gjort gældende, at den anden påstand i stævningerne i henholdsvis sag T-721/18 og sag T-81/19 bør afvises med den begrundelse, at den åbenlyst er mere omfattende end tvistens genstand i de to sager. Den tredje påstand i stævningerne i henholdsvis

sag T-721/18 og sag T-81/19 bør ligeledes afvises på grund af dens upræcise karakter, idet sagsøgerne ikke har angivet, hvilken type erklæring Kommissionen vil kunne fremsætte, og proceduren for fremsættelse af en sådan.

- 85 Sagsøgerne har bestridt Kommissionens argumenter.
- 86 Hvad angår for det første den anden påstand i stævningerne i henholdsvis sag T-721/18 og sag T-81/19, hvormed sagsøgerne har nedlagt påstand om, at Kommissionen pålægges at afholde sig fra ethvert angreb på deres person i fremtiden, skal det anføres, at den skal betragtes som et krav om et påbud om ikke at gøre noget.
- 87 Det skal i denne henseende påpeges, at det fremgår af artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF om Unionens ansvar uden for kontraktforhold, at EU's retsinstanser i givet fald kan pålægge en erstatning in natura i overensstemmelse med de almindelige retsprincipper, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer i forbindelse med ansvar uden for kontraktforhold, og at denne erstatning kan tage form af et påbud om at gøre noget eller ikke gøre noget, der kan foranledige Kommissionen til at anlægge en given adfærd (jf. i denne retning kendelse af 3.9.2013, *Idromacchine m.fl. mod Kommissionen*, C-34/12 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:552, præmis 29, og af 20.12.2019, *Dragomir mod Kommissionen*, T-297/19, ikke trykt i Sml., EU:T:2019:902, præmis 66).
- 88 Desuden skal det anføres, at den anden påstand i stævningerne i henholdsvis sag T-721/18 og sag T-81/19 hænger direkte sammen med tvistens genstand i de to sager, for så vidt som sagsøgerne med disse søgsmål ønsker at opnå erstatning for ikke-økonomiske skader i form af en skade på deres omdømme, som de fandt Kommissionen ansvarlig for.
- 89 I modsætning til hvad Kommissionen har gjort gældende, må den anden påstand i stævningerne i henholdsvis sag T-721/18 og sag T-81/19 dermed antages til realitetsbehandling. Det skal imidlertid påpeges, at et sådant påbud om ikke at gøre noget i givet fald kun kan blive en realitet, hvis Unionens ansvar uden for kontraktforhold allerede er godtgjort, medmindre der vedtages foreløbige forholdsregler på grundlag af artikel 278 TEUF og 279 TEUF (kendelse af 20.12.2019, *Dragomir mod Kommissionen*, T-297/19, ikke trykt i Sml., EU:T:2019:902, præmis 66).
- 90 Hvad angår for det andet den tredje påstand i stævningerne i henholdsvis sag T-721/18 og sag T-81/19, hvormed sagsøgerne nærmere bestemt har nedlagt påstand om, at Kommissionen pålægges at fremsætte en offentlig erklæring med henblik på at genoprette deres omdømme, skal det anføres, at den skal betragtes som et krav om et påbud om at gøre noget.
- 91 I denne henseende skal det påpeges, at såfremt det i henhold til den i præmis 87 ovenfor nævnte retspraksis ikke kan udelukkes, at en erstatning in natura kan antage form af et påbud om at gøre noget, som Unionens retsinstanser pålægger Kommissionen, skal dette krav om et påbud også leve op til kravene om tydelighed og præcision i procesreglementets artikel 76, litra d).
- 92 I den foreliggende sag må det imidlertid konstateres, at sagsøgerne i deres stævninger hverken har præciseret formen af eller fremgangsmåden med hensyn til erklæringen med henblik på genoprettelse af deres omdømme. Det skal endvidere anføres, at sagsøgernes forklaringer vedrørende den tredje påstands nøjagtige rækkevidde i deres svar på foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse af 11. maj 2020 ikke er tilstrækkelige i denne henseende. Sagsøgerne har således ganske vist præciseret den form, som denne erklæring skal antage, idet de har anført, at der er tale om en udenretlig erklæring stilet til dem hver især, hvori Kommissionen

klart og ubetinget skulle erklære, at ingen af sagsøgerne havde været impliceret i den finansiering, som Unionen havde tildelt, og ikke havde deltaget i den faktiske forvaltning af de finansierede projekter, således som OLAF havde erkendt. Sagsøgerne har imidlertid også anført, at denne erklæring ikke blot skulle sendes til dem, men også til alle myndigheder, banker og fysiske personer, der direkte eller indirekte havde fået kendskab til de forkerte og usandfærdige udsagn, som Kommissionen og dens repræsentanter havde fremsat, og som er beskrevet i de foreliggende søgsmål. Det må imidlertid konstateres, at et sådant krav i sig selv er for upræcist til at kunne anses for at opfylde kravene til præcision og tydelighed i procesreglementets artikel 76, litra d).

- 93 Det følger heraf, at den tredje påstand i stævningerne i henholdsvis sag T-721/18 og sag T-81/19 skal afvises.

Litispændens

- 94 Kommissionen har gjort gældende, at de kritikpunkter, som appellanterne har fremført i sag T-81/19, er identiske med de kritikpunkter, de har fremsat i sag T-721/18, og at for så vidt som disse kritikpunkter vedrører indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelsen og de argumenter, som Kommissionen havde fremført i forbindelse med denne procedure inden sag T-721/18 blev anlagt, er det uberettiget at anlægge et nyt søgsmål.
- 95 Da Kommissionen af Retten blev anmodet om at tage stilling til en eventuel litispændens med sag T-721/18, præciserede den i sit svar på foranstaltningen med henblik på sagens tilrettelæggelse af 1. august 2019, at betingelserne for, at det kan konstateres, at der er tale om litispændens, var opfyldt. Kommissionen har i denne henseende anført, at sagsøgerne i de to sager har nedlagt påstand om erstatning for den samme skade, nemlig en angivelig skade på deres agtelse som følge af den samme skadevoldende handling i form af de beskyldninger, som Kommissionen har fremført i sine indlæg i første instans og i anden instans ved de græske domstole inden for rammerne af en og samme tvist. Kommissionen har understreget, at sagsøgerne i punkt 15-33 i stævningen i sag T-81/19 har fremført de samme argumenter om de udsagn, som den fremsatte i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler og i første instans, som de allerede havde anfægtet i forbindelse med søgsmålet i sag T-721/18. Kommissionen har også fremhævet, at den i en appelsag kun kan fremsætte de udsagn, som allerede er blevet fremsat i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler og i første instans, eftersom det ikke er tilladt at fremsætte nye udsagn i appelsagen. Gentagelsen af disse udsagn udgør ikke en særskilt praksis, der vil kunne forvolde sagsøgerne en anden skade end den, som fremsættelsen af de samme udsagn i første instans angiveligt allerede har forvoldt dem. Det samme gælder dens angiveligt ulovlige adfærd, idet sagsøgerne i sag T-81/19 har påberåbt sig en tilsidesættelse af legalitetsprincippet, princippet om den berettigede forventning, princippet om den menneskelige værdighed og princippet om god forvaltningsskik, som de allerede havde påberåbt sig i stævningen i sag T-721/18. Afslutningsvis har Kommissionen anført, at også selve påstandene er de samme, idet sagsøgerne i begge sager har nedlagt påstand om erstatning for en ikke-økonomisk skade, og at Kommissionen pålægges at afholde sig fra enhver form for angreb mod deres agtelse i fremtiden og at genoprette deres ære og omdømme med en erklæring. Ydermere svarer de individuelle faste beløb, som sagsøgerne har gjort krav på i de to sager, stort set til Kommissionens fordring. Kommissionen er derfor af den opfattelse, at søgsmålet i sag T-81/19 skal afvises på grund af litispændens med det søgsmål, der er anlagt i sag T-721/18.
- 96 Sagsøgerne har hævdet, at de to søgsmål ikke vedrører de samme faktiske omstændigheder. De har således gjort gældende, at selv om søgsmålet i sag T-721/18 har til formål at opnå erstatning for de ikke-økonomiske skader, som de har lidt som følge af de »usandfærdige og

æreskrænkende« udsagn, som Kommissionen havde fremsat i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler og sagen i første instans, vedrører søgsmålet i sag T-81/19 til gengæld erstatning for de ikke-økonomiske skader, som de er blevet påført som følge af genfremsættelsen af disse udsagn og tilføjes af nye »usandfærdige og æreskrænkende« udsagn i de indlæg, som Kommissionens advokater havde indgivet den 13. og den 18. december 2018 til Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), ved hvilken de havde iværksat appel af dom afsagt af Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) af 4. juli 2018.

- 97 Sagsøgerne har også gjort gældende, at retsgrundlaget for de to søgsmål heller ikke er identisk. Sagsøgerne har i denne henseende anført, at de i stævningen i sag T-721/18 har hævdet, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for, er ulovlig, navnlig fordi den skader adgangen til effektive retsmidler og til en upartisk domstol, og udgør retsmisbrug, mens disse tilfælde af retsstridighed ikke er blevet rejst i stævningen i sag T-81/19. På samme måde har sagsøgerne påpeget, at stævningen i sag T-81/19 indeholder et tilfælde af retsstridighed, nemlig tilsidesættelse af den loyalitetsforpligtelse, der påhviler parterne, som ikke findes i stævningen i sag T-721/18. Desuden har sagsøgerne fremhævet, at de tilfælde af retsstridighed, der er fælles for de to søgsmål, ikke ligger til grund for identiske påstande. Sagsøgerne har desuden gjort gældende, at Kommissionens argument om, at der ikke kan søges erstatning for den angivelige ikke-økonomiske skade i sag T-721/18 en gang til i sag T-81/19, ikke vedrører en litispændingssituation, men en situation, i hvilken en sagsøger søger at så tvivl om retskraften, hvilket ikke er tilfældet i den foreliggende sag.
- 98 I denne henseende skal det fremhæves, at et søgsmål, der har de samme parter og vedrører en påstand baseret på samme anbringender som et tidligere anlagt søgsmål, skal afvises (kendelse af 14.6.2007, Landtag Schleswig-Holstein mod Kommissionen, T-68/07, ikke trykt i Sml., EU:T:2007:180, præmis 16; jf. også i denne retning dom af 19.9.1985, Hoogovens Groep mod Kommissionen, 172/83 og 226/83, EU:C:1985:355, præmis 9, og af 22.9.1988, Frankrig mod Parlamentet, 358/85 og 51/86, EU:C:1988:431, præmis 12).
- 99 I den foreliggende sag skal det anføres, at søgsmålene i sag T-721/18 og sag T-81/19 begge er blevet anlagt på grundlag af artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF og har de samme parter.
- 100 Det må dog konstateres, at selv om de to søgsmål omhandlede erstatning for ikke-økonomiske tab, som Kommissionen angiveligt havde påført hver af sagsøgerne, var de skader, med hensyn til hvilke der var nedlagt påstand om betaling af erstatning, ikke identiske, for så vidt som de udsprang af forskellige faktiske omstændigheder.
- 101 Det kan således dels ikke udelukkes a priori, at genfremsættelsen af usandfærdige og æreskrænkende udsagn i sig selv kan give anledning til en skade, der er forskellig fra den skade, der oprindeligt blev forvoldt, alene med den begrundelse, at denne gentagelse har fundet sted i forbindelse med appelsagen.
- 102 Dels skal det anføres, at i modsætning til det, som Kommissionen har gjort gældende, gentog den ikke blot de udsagn, som den allerede havde fremsat i første instans, i appelsagen. Sagsøgerne har således i stævningens punkt 40-56 påvist 17 nye udsagn. I denne henseende har Kommissionen blot fastholdt, at den ikke har fremsat nogen nye udsagn i forbindelse med appelsagen. Det er dog værd at bemærke, at den ikke har forklaret, hvor de udsagn, som sagsøgerne har påvist som nye, allerede var blevet fremsat i proceduren om foreløbige forholdsregler eller indsigelsesproceduren i første instans.

- 103 Det kan følgelig ikke udelukkes, at disse nye udsagn, hvis det antages, at de var skadevoldende, kan medføre en ikke-økonomisk skade, der er forskellig fra den skade, som sagsøgerne havde påberåbt sig i sag T-721/18.
- 104 Det skal desuden fremføres, at det anbringende om tilsidesættelse af den loyalitetsforpligtelse, der påhviler parterne, som sagsøgerne har gjort gældende i sag T-81/19, ikke som sådan er blevet gjort gældende i stævningen i sag T-721/18.
- 105 Eftersom de to søgsmål ikke har en helt identisk genstand som anført i den i præmis 98 ovenfor nævnte retspraksis, er det ikke muligt at konkludere, at der er tale om litispændens, og søgsmålet i sag T-81/19 bør derfor antages til realitetsbehandling, for så vidt som det vedrører krav om erstatning for den ikke-økonomiske skade, som udsagnene i Kommissionens advokaters skriftlige indlæg til Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) angiveligt havde påført hver af sagsøgerne.

Realiteten

- 106 I henhold til artikel 340, stk. 2, TEUF skal Unionen for så vidt angår ansvar uden for kontraktforhold i overensstemmelse med de almindelige retsgrundsætninger, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer, erstatte skader forvoldt af dets institutioner eller af dets ansatte under udøvelsen af deres hverv.
- 107 Ifølge fast retspraksis forudsætter Unionens ansvar uden for kontraktforhold i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 340, stk. 2, TEUF, for dets organers ulovlige adfærd, at en række betingelser er opfyldt, nemlig at den adfærd, der lægges institutionerne til last, er retsstridig, at der foreligger et virkeligt tab, og at der er årsagssammenhæng mellem denne adfærd og det angivelige tab (jf. i denne retning dom af 29.9.1982, *Oleifici Mediterranei mod Det Europæiske Økonomiske Fællesskab*, 26/81, EU:C:1982:318, præmis 16, og af 14.12.2005, *Beamglow mod Parlamentet m.fl.*, T-383/00, EU:T:2005:453, præmis 95).
- 108 Så snart en af disse betingelser for, at Unionen ifalder ansvar uden for kontraktforhold, ikke er opfyldt, må sagsøgte frifindes, uden at det er nødvendigt at undersøge, om de øvrige to betingelser er opfyldt (jf. i denne retning dom af 15.9.1994, *KYDEP mod Rådet og Kommissionen*, C-146/91, EU:C:1994:329, præmis 81, og af 20.2.2002, *Förde-Reederei mod Rådet og Kommissionen*, T-170/00, EU:T:2002:34, præmis 37). I øvrigt er Unionens retsinstanser ikke forpligtet til at undersøge disse betingelser i en bestemt rækkefølge (dom af 9.9.1999, *Lucaccioni mod Kommissionen*, C-257/98 P, EU:C:1999:402, præmis 13).

Den adfærd, som Kommissionen kritiseres for

- 109 I sag T-721/18 har sagsøgerne kritiseret Kommissionen for i forbindelse med en indsigelsesprocedure vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, *Isotis mod Kommissionen* (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, *Isotis mod Kommissionen* (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, *Isotis mod Kommissionen* (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), ved *Monomeles Protodikeio Athinon* (enedommeren i første instans i Athen) med udsagn indeholdt i dens skriftlige indlæg og vidneudsagn fra en ansat ved OLAF, som Kommissionen vidste var fejlagtige, at have fremstillet dem som personer, der havde været direkte involveret i forvaltningen af de EU-midler, som *Isotis* ved nævnte domme var blev dømt til at tilbagebetale til Kommissionen. Kommissionen har således i tredjeparters

øjne fremstillet sagsøgerne som insolvente og upålidelige personer, der udviser svigagtig adfærd, hvilket har skadet deres omdømme i alvorlig grad. Dette alvorlige angreb på deres omdømme har resulteret i en ikke-økonomisk skade, der beløber sig til 500 000 EUR for hver af sagsøgerne.

- 110 I sag T-81/19 har sagsøgerne foreholdt Kommissionen dens repræsentanters fremsættelse af bevidst fejlagtige udsagn for Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), hvoraf nogle allerede var blevet fremsat af de samme repræsentanter i første instans, og som havde til formål at vildlede retten i første instans angående den første sagsøgers deltagelse i forvaltningen af Isotis' europæiske programmer og den fiktive karakter af Isotis' status som juridisk person. Formålet med denne adfærd var ifølge sagsøgerne at overbevise Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) om, at de nationale bestemmelser, der var til hinder for, at sagsøgerne i deres egenskab af selskabsdeltagere kunne holdes personligt ansvarlige for Isotis' gæld til Kommissionen, ikke skulle finde anvendelse, hvorefter de domme, der var afsagt mod sagsøgerne, kunne tvangsfuldbyrdes.
- 111 Kommissionen har anfægtet, at den adfærd, den foreholdes, har fundet sted, idet den ikke har fremstillet sagsøgerne som svigagtige for de græske retsinstanser, men blot havde fremført faktuelle argumenter med henblik på at godtgøre, at betingelserne i græsk lovgivning for at opnå tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), i forhold til sagsøgerne var opfyldt i den foreliggende sag.
- 112 Hvad angår i denne henseende for det første den adfærd, som Kommissionen kritiseres for i sag T-721/18, skal det anføres, at sagsøgerne har henvist til specifikke passager i notaterne med henblik på rådslagning af 14. december 2017, påstandene af 17. april 2018 og den supplerende udtalelse af 20. april 2018, som Kommissionens advokater havde indgivet til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen), samt til vidneudsagn fra en ansat ved OLAF ved denne ret, den 12. december 2017, der er gengivet i et af notaterne med henblik på rådslagning af 14. december 2017.
- 113 Det skal påpeges, at notatet med henblik på rådslagning af 14. december 2017, der blev indgivet som svar på sagsøgernes anmodning af 11. september 2017 om udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen, indeholdt følgende udsagn:
- »I de to retssager søger sagsøgerne på fuldstændig ulovlig vis og via misbrug at unddrage sig ethvert ansvar og lægger afstand til en sag, som de selv direkte og via en person i deres nærmeste familie har fulgt og forvaltet i ti år.«
- 114 Det samme notat med henblik på rådslagning indeholdt følgende udsagn:
- »[...] den første sagsøger er blevet udpeget som administrator, tegningsberettiget og kasserer i selskabet og forvaltede alene alle selskabets forretninger i henhold til civillovbogens artikel 748 ff.«
- 115 Det blev ligeledes præciseret i det pågældende notat vedrørende Isotis' gæld, der var blevet konstateret ved dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), at »der

[var] tale om en gæld, der ikke [var] blevet stiftet af en for dem ukendt retlig enhed, men i henhold til den anfægtede kontrakt med et selskab med status som juridisk person, som sagsøgerne og en person i deres nærmeste familie stod bag«.

116 Kommissionens advokater bekræftede endvidere i samme notat, at »[...] det [var] ligeledes retsligt godtgjort, at [Kommissionen] angiveligt havde lidt et væsentligt tab som en direkte konsekvens af de handlinger og udeladelser, som lederne af det civile selskab havde begået i en årrække«.

117 Desuden gengav Kommissionens advokater stadig i samme notat de udsagn, som en ansat ved OLAF havde fremsat i retsmødet den 12. december 2017, således:

»[...] den eneste måde, hvorpå EU-midlerne kan inddrives, er via en tvangsfuldbyrdelse mod sagsøgernes (som også var de fysiske personer, der stod bag e-Isotis) aktiver. [...] Navnlig den første sagsøger stod i spidsen for e-Isotis, og organiserede og ledede det (i samarbejde med sin ægtefælle)«.

118 Det skal anføres, at de i præmis 113-117 ovenfor nævnte passager blev gentaget i det andet notat med henblik på rådslagning af 14. december 2017 fra Kommissionens advokater vedrørende sagsøgernes krav af 1. november 2017 om en udsættelse af tvangsfuldbyrdelsen samt beskyttelse af deres agtelse og i de pågældende advokatens processkrift af 17. april 2018.

119 Det skal ligeledes anføres, at den supplerende udtalelse, som Kommissionens advokater indleverede til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) af 20. april 2018, indeholdt følgende udsagn:

»[...] sagsøgerne forblev de eneste deltagere i det civile selskab, og i modsætning til hvad der fremgik af deres vidners udsagn, var de fra start til slut bekendt med forvaltningen af de EU-midler, som deres selskab modtog, idet de selv varetog denne forvaltning«.

120 Det fremgår af passagerne i ovennævnte skrivelser fra Kommissionens repræsentanter, hvis ægthed Kommissionen ikke har anfægtet, at nævnte repræsentanter ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) har hævdet, at sagsøgerne havde spillet en meget aktiv rolle i forvaltningen af Isotis, herunder med hensyn til den EU-finansiering, som Isotis modtog til programmer ledet af A, der er den første sagsøgers ægtefælle og den anden sagsøgers svigersøn.

121 Det skal imidlertid fremhæves, at følgende fremgik af OLAF's rapport af 15. november 2011 om den af Kommissionen bestilte undersøgelse af svig til skade for Unionens finansielle interesser begået af Isotis, den første sagsøger og A:

»[Den første sagsøger] har på ingen måde været involveret i finansieringen fra Kommissionen, eftersom hun i praksis aldrig har deltaget i projektforvaltningen [og] var selskabets tegningsberettigede, mens [A] var ansvarlig for forvaltningen og navnlig gennemførelsen af de europæiske programmer. [Den første sagsøger] deltog som juridisk rådgiver/samarbejdspartner i visse europæiske projekter, i hvilke [A] varetog koordinerings- og forvaltningsfunktionerne. [Den første sagsøgers] hovedopgave bestod i at overvåge og sikre lovligheden af de særlige procedurer i forbindelse med gennemførelsen af de europæiske projekter som f.eks. beskyttelse af personoplysninger, karakteren af de slutbrugere/pilotbrugere, der deltog i projektet, spørgsmål om intellektuelle ejendomsrettigheder og anvendelsen af de opnåede resultater.«

- 122 Det skal ligeledes påpeges, at Eisangelia Plimmeleiodikon Athinon (anklagemyndigheden ved domstolen i straffesager i Athen), som Kommissionen havde tilsendt undersøgelsesrapporten fra OLAF af 15. september 2011, i sin rapport af 23. maj 2016 konkluderede, at der ikke var tale om svig til skade for Unionens finansielle interesser, idet den vedrørende den første sagsøger anførte følgende:
- »Hvad angår i sidste ende [den første sagsøger] kan det ikke på grundlag af nogen af sagsakterne konkluderes, at hun i væsentligt omfang var inddraget i nogen af de aktiviteter, som hendes ægtefælle udførte i tilknytning til finansieringen af de pågældende kontrakter, hvilket OLAF i øvrigt udtrykkeligt bekræftede i sin rapport, og selv hendes honorar for de juridiske tjenesteydelser svarede til hendes lovbestemte honorarer, som hun havde betalt skat af, og som ikke blev udbetalt til hende i form af en udbetaling af udbytte og ikke var forbudt i henhold til [Isotis'] vedtægter«.
- 123 Det fremgår af OLAF's såvel som den græske anklagemyndigheds konstateringer, at den første sagsøger ikke har spillet en afgørende rolle i forvaltningen af de EU-midler, som Isotis har modtaget.
- 124 Det må således konstateres, at Kommissionens redegørelse for den aktive rolle, som sagsøgerne angiveligt har spillet i forvaltningen af Isotis, ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) for den første sagsøgers vedkommende modsiges af konstateringerne i OLAF's rapport af 15. september 2011 og af rapporten fra anklagemyndigheden i Athen af 23. maj 2016.
- 125 Det kan imidlertid ikke udledes af denne simple konstatering, at Kommissionen bevidst fejlagtigt havde fremstillet sagsøgerne som personer, der havde begået svig til skade for Unionens finansielle interesser, ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen).
- 126 Det skal således påpeges, at Kommissionens repræsentanter i deres skriftlige indlæg til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) ikke havde kritiseret sagsøgerne for at have gjort sig skyldige i svigagtig adfærd, men for at have spillet en aktiv rolle i forvaltningen af Isotis og dermed i den manglende overholdelse af selskabets kontraktlige forpligtelser over for Kommissionen, der foranledigede Retten til at dømme Isotis til at tilbagebetale hele den forfinansiering, det havde modtaget i henhold til ni tilskudsaftaler, med morarenter, og en fast godtgørelse ved dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og til at tilbagebetale en del af den forfinansiering, som selskabet havde modtaget i henhold til en tiende tilskudsaftale, med morarenter ved dom af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63).
- 127 Det er endvidere vigtigt at fremhæve, at anklagemyndigheden i Athen i sin rapport af 23. maj 2016 skønnede, at der ikke fandtes nogen tegn på, at A, som var direkte ansvarlig for forvaltningen af de europæiske programmer, som Isotis deltog i, herunder de programmer, der var genstand for de tilskudsaftaler, der var omfattet af revisionen i 2010, havde gjort sig skyldig i svig til skade for Unionens finansielle interesser. Under disse omstændigheder kan alene udsagnet om, at sagsøgerne havde spillet en aktiv rolle i forvaltningen af Isotis, herunder for så vidt angår forvaltningen af EU-støtten, betragtes som en anklage om svig mod dem.
- 128 Hvad angår for det andet den adfærd, som Kommissionen kritiseres for i sag T-81/19, skal det påpeges, at sagsøgerne har henvist til specifikke passager i de processkrifter og det yderligere skriftlige indlæg, som Kommissionens repræsentanter havde indgivet til Efeteio Athinon

(appeldomstolen i Athen), og som er gengivet i præmis 55 ovenfor, der for en dels vedkommende gentager de udsagn, der allerede var blevet fremført i første instans, vedrørende den aktive rolle, som sagsøgerne spillede i forvaltningen af Isotis, og for den anden dels vedkommende sår tvivl om, hvorvidt Isotis' virksomhed var reel, og dermed om der var tale om status som juridisk person.

- 129 Det skal i denne henseende anføres, at betragtningerne i præmis 126 og 127 ovenfor vedrørende den adfærd, som Kommissionen kritiseres for i sag T-721/18, mutatis mutandis gælder den adfærd, som den kritiseres for i sag T-81/19.
- 130 Det skal i øvrigt påpeges, at anbringenderne i Kommissionens repræsentanters skriftlige indlæg til Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), som havde til formål at sår tvivl om, hvorvidt Isotis' virksomhed var reel, og dermed om der var tale om status som juridisk person, uanset om de er begrundede eller ej, ikke i sig selv indebærer en anklage mod sagsøgerne om svig til skade for Unionens finansielle interesser.
- 131 Under disse omstændigheder skal det efterprøves, om den omstændighed, at Kommissionens repræsentanter fejlagtigt har hævdet, at sagsøgerne havde spillet en aktiv rolle i forvaltningen af Isotis og havde fremsat en række faktuelle anbringender med henblik på at sår tvivl om, hvorvidt Isotis' virksomhed var reel, og dermed om selskabets status som juridisk person ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) eller ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), udgør en ulovlig adfærd, der kunne indebære, at Unionen ifalder ansvar uden for kontraktforhold.

Den ulovlige adfærd, som Kommissionen kritiseres for

- 132 Det skal fremhæves, at hvad angår den ulovlige adfærd, som den berørte institution eller det berørte organ, der er omhandlet i ovenstående præmis 107, kritiseres for, kræves det i retspraksis, at der er sket en tilsidesættelse af en EU-retlig regel, som har til formål at tillægge borgerne rettigheder (jf. i denne retning dom af 10.9.2019, HTTS mod Rådet, C-123/18 P, EU:C:2019:694, præmis 36). Der foreligger en sådan tilsidesættelse, når tilsidesættelsen indebærer, at den omhandlede institution åbenbart og alvorligt har overskredet grænserne for sine skønsbeføjelser, idet de forhold, som i denne forbindelse kan tages i betragtning, bl.a. er kompleksiteten af de forhold, der skal reguleres, hvor klar og præcis den tilsidesatte bestemmelse er, samt hvor vidt et skøn den tilsidesatte bestemmelse overlader EU-institutionen (jf. dom af 10.9.2019, HTTS mod Rådet, C-123/18 P, EU:C:2019:694, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).
- 133 I den foreliggende sag har sagsøgerne i sag T-721/18 gjort gældende, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen), udgør en åbenbar og alvorlig tilsidesættelse af de regler, hvormed borgerne tillægges rettigheder. Sagsøgerne har således i deres stævning hævdet, at Kommissionen har tilsidesat deres ret til menneskelig værdighed, der er sikret ved chartrets artikel 1, artikel 2 TEU, præambelen til verdenserklæringen om menneskerettighederne samt Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis. De har også gjort gældende, at denne adfærd er i strid med princippet om god forvaltningsskik, der er sikret ved chartrets artikel 41, administrativt adfærdskodeks for Europa-Kommissionens medarbejdere hvad angår deres forbindelser med offentligheden (EFT 2000, L 267, s. 63) samt artikel 4, 7 og 11 i den europæiske kodeks for god forvaltningsskik.

- 134 Det er vigtigt at understrege, at sagsøgerne i deres stævning også har hævdet, at Kommissionen ved at forsøge at opnå en tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), i forhold til dem har tilsidesat legalitetsprincippet, der omfatter princippet *pacta sunt servanda*, der er sikret ved artikel 216, stk. 2, TEUF, princippet om god tro, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, deres ret til en effektiv domstolsbeskyttelse samt deres ret til at blive hørt og til en retfærdig rettergang, der er sikret ved chartrets artikel 47. Desuden har sagsøgerne »subsidiært« hævdet, at selv hvis det antages, at Kommissionen har ret til at gennemføre en tvangsfuldbyrdelse mod dem, har den gjort det på en uberettiget og retsstridig måde.
- 135 Hvad angår for det første den tilsidesættelse af princippet om god tro og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, som Kommissionens adfærd angiveligt udgør, har sagsøgerne således anført dels, at Kommissionen i henhold til bestemmelserne i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2321/2002 af 16. december 2002 om deltagelsesregler for virksomheder, forskningscentre og universiteter og regler for formidling af forskningsresultater gældende under gennemførelsen af Det Europæiske Fællesskabs sjette rammeprogram (2002-2006) (EFT 2002, L 355, s. 23) skulle kontrollere, om de organer, med hvilke den agter at indgå en finansieringsaftale inden for rammerne af sjette rammeprogram, har status som juridisk person, dels at Kommissionen forud for indgåelsen af finansieringsaftalerne mellem Kommissionen og Isotis for hver af de nævnte kontrakter havde accepteret Isotis' vedtægter, der udtrykkeligt udelukkede deltagerens ansvar ud over deres kapitalindskud i tilfælde af Isotis' manglende opfyldelse af dets kontraktforpligtelser. Sagsøgerne har ligeledes understreget, at Kommissionen var bekendt med artikel 784 i den græske civillovbog, i henhold til hvilken deltagerne i et civilt selskab som Isotis ikke er ansvarlige for selskabets manglende opfyldelse af dets kontraktforpligtelser, og at Kommissionen helt indtil starten af tvangsfuldbyrdsproceduren ikke havde anlagt sag mod sagsøgerne med påstand om betaling af de beløb, der opkræves af Isotis, og heller ikke på noget tidspunkt under sagen for Retten havde henvist hertil, og heller ikke for Domstolen i forbindelse med tvisterne mellem Kommissionen og Isotis.
- 136 Sagsøgerne har hævdet, at Kommissionen under disse omstændigheder gentagne gange indgik finansieringsaftaler med Isotis inden for rammerne af det sjette rammeprogram og efterfølgende deltog i gennemførelsen af dem, hvorved den gentagne gange og konstant hver gang præcist og uden forbehold havde bekræftet, at den anerkendte Isotis' status som juridisk person. Kommissionen hævdede i de processkrifter, som dens advokater indgav til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen), at Isotis' status som juridisk person var tvivlsom, at det ikke forfulgte et økonomisk mål, og at betingelserne for anvendelse af artikel 784 i den græske civile lovbog derfor ikke var til stede, hvorved den tilsidesatte princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og princippet om gennemførelse af aftaler i god tro.
- 137 Hvad angår for det andet Kommissionens tilsidesættelse af legalitetsprincippet har sagsøgerne hævdet, at Kommissionen har iværksat tvangsfuldbyrdsproceduren i forhold til dem uden at have respekteret den administrative procedure omhandlet i artikel 80 i Kommissionens delegerede forordning (EU) nr. 1268/2012 af 29. oktober 2012 om gennemførelsesbestemmelser til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU, Euratom) nr. 966/2012 om de finansielle regler vedrørende Unionens almindelige budget (EUT 2012, L 362, s. 1). Sagsøgerne har ligeledes hævdet, at Kommissionen har tilsidesat legalitetsprincippet ved at kræve tilbagebetaling af en

gæld, som uden at en debetnota var blevet sendt til dem, har været forfalden siden 2016 i henhold til artikel 93, stk. 1, i delegeret forordning nr. 1268/2012 og artikel 252 i den græske civile lovbog.

- 138 Hvad angår for det tredje tilsidesættelse af adgangen til effektive retsmidler, af retten til at blive hørt og af retten til en retfærdig rettergang, der er sikret ved chartrets artikel 47, understregede sagsøgerne, at de som følge af den eksklusive karakter af voldgiftsbestemmelserne i de tilskudsaftaler, der var genstand for revisionen af 10. februar 2010, hverken ved Domstolen eller Retten eller ved en national ret i de sager, der gav anledning til kendelse af 31. maj 2016, *Isotis mod Kommissionen* (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, *Isotis mod Kommissionen* (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, *Isotis mod Kommissionen* (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), har haft mulighed at gøre gældende, at de ikke i deres egenskab af selskabsdeltagere kunne holdes personligt ansvarlige for *Isotis'* gæld.
- 139 Hvad angår for det fjerde og endelig argumentationen om retsmisbrug har sagsøgerne gjort gældende, at Kommissionen i det væsentlige havde opnået resultater af de projekter, som den har samfinansieret, og som den benyttede sig af, at den har opnået besparelser på samfinansieringen af projekterne ASK-IT og EU4ALL, som aldrig var blevet udbetalt til *Isotis*, at den har nydt godt af sagsøgernes personlige formue på 200 600 EUR, som sagsøgerne stillede til rådighed i forbindelse med gennemførelsen af projekterne, at den vidste, at den samfinansiering, som den havde betalt til *Isotis*, efterfølgende for 85%'s vedkommende var gået til skat til den græske stat, bidrag til sociale sikringsordninger og lønninger til *Isotis'* ansatte, at den ikke har forsøgt at begrænse sin fordring ved at tilbageholde de beløb, som den mente, at *Isotis* skyldte den, i midlerne til det konsortium, der gennemfører projekterne, således som den havde ret til. Under disse omstændigheder mener sagsøgerne, at Kommissionen ved at kræve, at de skulle tilbagebetale alle de beløb, som den har udbetalt til *Isotis* forhøjet med renter, søgte at opnå en uberettiget og dermed ulovlig fortjeneste.
- 140 I sag T-81/19 har sagsøgerne på samme måde som i sag T-721/18 gjort gældende, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for, har tilsidesat deres ret til menneskelig værdighed og princippet om god forvaltningsskik samt legalitetsprincippet, princippet om god tro og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.
- 141 Sagsøgerne har desuden gjort gældende, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for i sag T-81/19, udgør en tilsidesættelse af den loyalitetsforpligtelse, der påhviler parterne, og det grundlæggende princip om beskyttelse af en forsvarlig retspleje.
- 142 Sagsøgerne har i denne henseende hævdet, at Kommissionen med sin adfærd groft har tilsidesat den loyalitetsforpligtelse, som den havde pligt til at opfylde under hele tvisten mellem dem i henhold til bestemmelserne i artikel 116 og 261 i den græske civile retsplejelov, samt det grundlæggende princip, der pålægger advokater, der repræsenterer Kommissionen, og procesfuldmægtige for Kommissionen, i henhold til de græske advokaters etiske regelsæt at bidrage til beskyttelsen af en forsvarlig retspleje ved at overholde loyalitetsforpligtelsen, der finder anvendelse på indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse i henhold til artikel 299 TEUF. Ifølge sagsøgerne fremgår disse principper også af det charter vedrørende grundprincipper for den europæiske advokatstand, der blev vedtaget på plenarforsamlingen i Sammenslutningen af advokatråd i Europa (CCBE) i Bruxelles (Belgien) den 24. november 2006, der fastsætter de fælles retlige principper for advokatstanden i medlemsstaterne.
- 143 Kommissionen har nedlagt en formalitetsindsigelse vedrørende sagsøgernes argumenter, eftersom de vedrører spørgsmål, som allerede er blevet endeligt afgjort af den græske ret, hvis kompetence i denne henseende følger af artikel 299 TEUF.

- 144 Kommissionen har desuden gjort gældende, at dens adfærd under indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) og ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) ikke udgør en ulovlig adfærd, der vil kunne indebære, at Unionen ifalder ansvar.
- 145 I denne henseende skal det for det første anføres, at sagsøgernes argumenter, der fremgår af præmis 135-139 ovenfor, hverken vedrører de udsagn, der findes i Kommissionens repræsentanters skriftlige indlæg til Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen), i indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), eller vidneudsagnet fra en ansat ved OLAF i samme sag, hvormed der skulle være blevet forvoldt skade på sagsøgernes omdømme, men selve den omstændighed, at Kommissionen har iværksat en tvangsfuldbyrdsprocedure af nævnte afgørelser i forhold til sagsøgerne.
- 146 Det skal ligeledes påpeges, at sagsøgerne som svar på et spørgsmål fra Retten i retsmødet har oplyst, at deres erstatningskrav udelukkende har til formål at opnå erstatning for den skade, som de har lidt som følge af udsagnene i Kommissionens repræsentanters skriftlige indlæg og vidneudsagnet fra en ansat ved OLAF ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) og derefter Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) i indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63). Sagsøgerne har præciseret, at de ikke har kritiseret Kommissionen for at have forsøgt at opnå tvangsfuldbyrdelse af disse afgørelser, men for med henblik herpå bevidst at have fremsat fejlagtige udsagn for de græske retsinstanser med det formål at anfægte Isotis' status som juridisk person.
- 147 Desuden har sagsøgerne også i retsmødet præciseret, at deres erstatningskrav ikke er baseret på en tilsidesættelse af princippet *pacta sunt servanda*, og at de er af den opfattelse, at de græske retsinstanser har iagttaget deres ret til en retfærdig rettergang i forbindelse med indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63).
- 148 Sagsøgernes argumenter om en tilsidesættelse af princippet om god tro, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, legalitetsprincippet, retten til en retfærdig rettergang, princippet *pacta sunt servanda*, retten til effektive retsmidler og retten til at blive hørt samt retsmisbrug, der er fremført i præmis 135-139 ovenfor, bør derfor forkastes som uvirksomme, for så vidt som de ikke støtter sagsøgernes påstande om erstatning, hvilket sagsøgerne selv har erkendt.
- 149 Hvad angår for det andet den angivelige tilsidesættelse af princippet om god forvaltningsskik, der er stadfæstet i Unionens retsorden ved chartrets artikel 41, må det konstateres, at sagsøgerne blot i meget generelle vendinger har anført, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for i sag T-721/18 og i sag T-81/19, skulle have tilsidesat princippet om god forvaltningsskik, uden på nogen måde at have underbygget deres argumentation. Denne argumentation bør derfor afvises, idet en simpel angivelse af et EU-retligt princip, der angiveligt er blevet tilsidesat uden

tilkendegivelse af de faktiske og retlige omstændigheder, som dette udsagn er baseret på, ikke opfylder kravene i procesreglementets artikel 76, litra d) (jf. i denne retning dom af 24.10.2018, Deza mod Kommissionen, T-400/17, ikke trykt i Sml., EU:T:2018:712, præmis 102).

- 150 Hvad angår for det tredje sagsøgernes argument om en tilsidesættelse af retten til menneskelig værdighed skal det fremhæves, at chartrets artikel 1, der bestemmer, at den menneskelige værdighed er ukrænkelig, og at den skal respekteres og beskyttes, udgør en EU-retlig regel, der har til formål at indrømme borgerne rettigheder (jf. i denne retning dom af 3.5.2017, Sotiropoulou m.fl. mod Rådet, T-531/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2017:297, præmis 75 og 76). Det skal således efterprøves, om en eventuel tilsidesættelse heraf i den foreliggende sag vil kunne indebære, at Unionen ifalder ansvar.
- 151 Det skal anføres, at sagsøgerne i retsmødet har præciseret, at Kommissionen har krænket deres værdighed ved at fremstille dem som svigagtige i forhold til Kommissionen og Unionen ved Monomeles Protodikeio Athinon (enedommeren i første instans i Athen) og Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen).
- 152 I denne henseende skal det fremhæves, at sagsøgernes argumentation, som det blev konstateret i præmis 126 og 127 ovenfor, er baseret på den fejlagtige forudsætning, at Kommissionen har fremstillet dem som personer, der har begået svig til skade for Unionens finansielle interesser.
- 153 Under alle omstændigheder er det vigtigt at fremhæve, at muligheden for at kunne gøre sine rettigheder gældende ved domstolene og den domstolsprøvelse, som dette indebærer, er udtryk for et almindeligt retsprincip, der ligger til grund for medlemsstaternes fælles forfatningstraditioner, og som ligeledes har fundet udtryk i artikel 6 og 13 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder undertegnet i Rom den 4. november 1950 (dom af 15.5.1986, Johnston, 222/84, EU:C:1986:206, præmis 17 og 18), og af 17.7.1998, ITT Promedia mod Kommissionen (T-111/96, EU:T:1998:183, præmis 60), og i chartrets artikel 47 (dom af 4.4.2019, Rodriguez Prieto mod Kommissionen, T-61/18, EU:T:2019:217, præmis 75).
- 154 Det skal imidlertid påpeges, at sagsøgernes argumentation svarer til, at Kommissionens fremsættelse af ethvert argument med henblik på at godtgøre, at sagsøgerne har gjort sig skyldige i svigagtig adfærd i forbindelse med indsigtelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), nødvendigvis må anses for at medføre en tilsidesættelse af deres ret til værdighed, som kan medføre ansvar uden for kontraktforhold for Unionen, for så vidt som den omhandlede argumentation er blevet forkastet af de nationale domstole.
- 155 Det følger heraf, at hvis sagsøgernes argumentation blev taget til følge, ville det begrænse Kommissionens ret til at anlægge sag ved de nationale domstole med henblik på på grundlag af artikel 299 TEUF at opnå tvangsfuldbyrdelse af en dom afsagt af Retten, som anerkender, at der består en fordring, i overensstemmelse med denne institutions forpligtelser i henhold til artikel 317 TEUF med hensyn til at sikre en hensigtsmæssig forvaltning af Unionens midler og i henhold til artikel 325 TEUF med hensyn til at bekæmpe svig og enhver anden ulovlig aktivitet, der skader Unionens finansielle interesser.

- 156 Sagsøgernes argumentation om, at deres ret til menneskelig værdighed er blevet tilsidesat, bør derfor forkastes.
- 157 Hvad angår for det fjerde sagsøgernes argument i sag T-81/19 om, at Kommissionen i den foreliggende sag har tilsidesat princippet om processuel loyalitet, skal det fremhæves, at sagsøgerne i denne henseende ikke har gjort en tilsidesættelse af en EU-retlig bestemmelse, som tillægger borgerne rettigheder, gældende, hvilket er en af de betingelser for, at Unionen kan ifalde ansvar uden for kontraktforhold, der er opstillet i den i præmis 132 ovenfor nævnte retspraksis, men en tilsidesættelse af artikel 116, stk. 1, og artikel 261 i den græske civile retsplejelov samt bestemmelser i de græske advokaters etiske regelsæt. Det skal endvidere påpeges, at for så vidt som princippet om processuel loyalitet kan betragtes som et princip, der er fælles for retssystemerne i en række medlemsstater, er et sådant princip hidtil ikke blevet stadfæstet i EU-retten.
- 158 I øvrigt skal det fremhæves dels, at det fremgår af artikel 299, stk. 2, TEUF, at »[t]vangsfuldbyrdelsen sker efter den borgerlige retsplejes regler i den medlemsstat, på hvis område den finder sted«, dels at prøvelsen af fuldbyrdelsesforanstaltningernes lovlighed i overensstemmelse med artikel 299, stk. 4, TEUF falder inden for de nationale dømmende myndigheders kompetence.
- 159 Det er vigtigt i denne henseende at understrege, at de nationale domstoles kompetence til at efterprøve regelmæssigheden af gennemførelsesforanstaltningerne ikke blot omfatter tvister i tilknytning til tvangsfuldbyrdelse af retsakter fra Rådet, Kommissionen og ECB, der omfatter en økonomisk forpligtelse, der udgør et tvangsfuldbyrdelsesgrundlag og påhviler andre personer end stater, men også tvangsfuldbyrdelse af Rettens domme i henhold til artikel 280 TEUF og artikel 60 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol.
- 160 Følgelig, og som Kommissionen med rette har gjort gældende, må det konstateres, at det i den foreliggende sag påhvilede Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen) at sikre sig, at Kommissionens repræsentanters adfærd i forbindelse med indsigelsesproceduren vedrørende tvangsfuldbyrdelse af kendelse af 31. maj 2016, Isotis mod Kommissionen (C-450/14 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:477), samt dom af 16. juli 2014, Isotis mod Kommissionen (T-59/11, EU:T:2014:679), og af 4. februar 2016, Isotis mod Kommissionen (T-562/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2016:63), var i overensstemmelse med loyalitetsprincippet og navnlig med artikel 116, stk. 1, og artikel 261 i den græske civile retsplejelov samt bestemmelserne i de græske advokaters etiske regelsæt.
- 161 Der kan ikke rejses tvivl om denne konstatering ved det argument, som sagsøgerne har fremsat i retsmødet, hvorefter det tilkommer Retten at bedømme Kommissionens tilsidesættelse af loyalitetsprincippet ved Efeteio Athinon (appeldomstolen i Athen), for så vidt som Retten i den foreliggende sag er den eneste, der har kompetence til at pådømme søgsmål om erstatning uden for kontraktforhold mod Unionen eller dens ansatte.
- 162 Retten er ganske vist i henhold til artikel 268 TEUF kompetent til at pådømme tvister vedrørende erstatning for de i artikel 340, stk. 2, TEUF omhandlede skader, hvori det bestemmes, at »[f]or så vidt angår ansvar uden for kontraktforhold, skal Unionen i overensstemmelse med de almindelige retsgrundsætninger, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer, erstatte skader forvoldt af [dens] institutioner eller af [dens] ansatte under udøvelsen af deres hverv«.

- 163 Retten kan imidlertid ikke i en sag, der er anlagt på grundlag af artikel 268 TEUF og artikel 340, stk. 2, TEUF, udtale sig om Kommissionens angivelige tilsidesættelse af en national processuel bestemmelse inden for rammerne af en tvist om tvangsfuldbyrdelse af en dom afsagt af Retten for en national domstol uden at tilsidesætte de prærogativer, som udtrykkeligt er forbeholdt den sidstnævnte i artikel 299 TEUF, og dermed den fordeling af kompetence mellem Unionens retsinstanser og de nationale domstole, som er fastsat i EUF-traktaten.
- 164 Det følger heraf, at sagsøgernes argument om, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for i den foreliggende sag, er ulovlig, eftersom den har skadet loyalitetsprincippet, bør forkastes som ugrundet.
- 165 Henset til ovenstående betragtninger må det konstateres, at sagsøgerne ikke har bevist, at den adfærd, som Kommissionen kritiseres for i sag T-721/18 og i sag T-81/19, udgjorde en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af en retsregel, der har til formål at indrømme borgerne rettigheder som omhandlet i den i præmis 132 ovenfor nævnte retspraksis.
- 166 Under disse omstændigheder bør den første og den anden påstand i sag T-721/18 og sag T-81/19 i overensstemmelse med den i præmis 108 ovenfor nævnte retspraksis forkastes, uden at det er nødvendigt at undersøge de øvrige betingelser for, at Unionen ifalder ansvar uden for kontraktforhold.
- 167 Det følger heraf, at søgsmålene delvist skal afvises, delvist skal forkastes som ugrundede.

Sagsomkostninger

- 168 I henhold til procesreglementets artikel 134, stk. 1, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom. Sagsøgerne har tabt sagen og pålægges derfor at betale sagsomkostningerne i overensstemmelse med Kommissionens påstand herom.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Niende Afdeling):

1) Europa-Kommissionen frifindes.

2) Zoï Apostolopoulou og Anastasia Apostolopoulou-Chrysanthaki betaler sagsomkostningerne.

Costeira

Kancheva

Perišin

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 21. december 2021.

Underskrifter